

Sygn. akt I ACa 393/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Marzena Konsek- Bitkowska

Sędziowie: SA Maciej Dobrzyński (spr.)

SO (del.) Adrianna Szewczyk-Kubat

Protokolant: Karolina Długosz-Żółtowska

po rozpoznaniu w dniu 17 maja 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) z siedzibą w K.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 30 kwietnia 2015 r., sygn. akt XVI GC 964/14

1. ***prostuje oczywistą niedokładność w zaskarżonym wyroku w zakresie oznaczenia siedziby powoda w ten sposób, że w miejsce słów „z siedzibą w K.” wpisuje „z siedzibą w K.”;***
2. ***oddala apelację;***
3. ***zasądza od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. na rzecz (...) z siedzibą w K. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.***

Maciej Dobrzyński Marzena Konsek - Bitkowska Adrianna Szewczyk – Kubat

I ACa 393/16

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 12 czerwca 2014 r. (...) z siedzibą w K. na Słowacji (obecnie (...)) wniosła o zasądzenie od (...) sp. z o.o. z siedzibą w W. kwoty 33.552,75 EUR z odsetkami ustawowymi od dnia 26 stycznia 2014 r. do dnia zapłaty oraz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w podwójnej stawce minimalnej według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew z dnia 14 stycznia 2015 r. pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na swoją rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od (...) sp. z o.o. z siedzibą w W. na rzecz (...) z siedzibą w K. (Słowacja) kwotę 33.522,75 EUR z ustawowymi odsetkami od dnia 26 stycznia 2014 r. do dnia zapłaty (pkt 1) oraz zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 10.506 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego (pkt 2).

Sąd I instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych oraz rozważaniach prawnych:

W dniu 11 marca 2013 r. powód zawarł z (...) sp. z o.o. umowę o świadczenie usług informatycznych. Zgodnie z art. 7.1 tej umowy powód był zobowiązany wnieść opłatę za dostarczone usługi w oparciu o fakturę wystawioną przez (...). Zgodnie z tym mechanizmem w dniu 24 maja 2013 r. (...) wystawiła fakturę VAT (...) na kwotę 33.522,75 EUR. W ramach zapłaty za wykonane usługi powód dokonał w dniu 10 czerwca 2013 r. przelewu bankowego w wysokości 33.522,75 EUR na rachunek bankowy PL (...). (...) poinformowała powoda, że nie otrzymała wynagrodzenia określonego na fakturze z dnia 24 maja 2013 r. W toku wyjaśnień powód i (...) ustalili, że rachunek bankowy PL (...), na który powód przelał kwotę 33.522,75 EUR tytułem opłacenia faktury nr (...), nie należy do (...), a jest to rachunek bankowy kontrahenta (...), tj. pozwanego. Pozwany posiadał w (...) Bank S.A. co najmniej dwa rachunki bankowe: 1) denominowany w PLN: PL (...) oraz 2) denominowany w EUR: (...). Zgodnie z wewnętrznymi regulacjami (...) Bank S.A., przelewy w walucie obcej adresowane na rachunki bankowe w walucie polskiej, w przypadku klientów posiadających również rachunek bankowy w walucie obcej, są księgowane na rachunku w walucie przelewu. Dlatego też kwota dochodzona przez powoda została przelana na należący do pozwanego rachunek bankowy o numerze (...). Powód chcąc odzyskać od pozwanego kwotę, którą przypadkowo przelał na jego konto, wystosował trzy wezwania do zapłaty - w dniach 11 października 2013 r., 10 stycznia 2014 r. oraz 16 kwietnia 2014 r. Pozwany nie udzielił odpowiedzi na żadne z nich.

(...), tj. bank w którym powód posiada rachunek bankowy, zwrócił się do (...) Bank S.A. o zwrot kwoty dochodzonej przez powoda. W dniu 2 lipca 2013 r. pracownik (...) Bank S.A. zwrócił się o zgodę na zwrot do pozwanego. W odpowiedzi pozwany wyraził zgodę na zwrot i potwierdził, że przelew nie należy się pozwanemu. Bank nie dokonał zwrotu na rachunek bankowy powoda z uwagi na brak środków na rachunku bankowym pozwanego. Z przedstawionej historii rachunków pozwanego, tj. rachunku denominowanego w EUR oraz rachunku denominowanego w PLN, wynika, że w dniu 11 czerwca 2013 r. kwota 33.552,75 EUR została przeksięgowana z rachunku należącego do powoda na rachunek pozwanego denominowany w EUR. Następnie, w dniu 12 czerwca 2013 r. powyższa kwota została przeksięgowana z rachunku pozwanego denominowanego w EUR na rachunek denominowany w PLN. Jednocześnie kwota została przewalutowana z EUR na PLN według kursu 4,1274 EUR/PLN w rezultacie rachunek PL (...) zasilila kwota 138.361,80 zł. Tego samego dnia kwota 138.344,72 zł została przeksięgowana z rachunku pozwanego denominowanego w PLN na rachunek Dyrektora I Oddziału (...) w W..

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo zasługiwało na uwzględnienie. Zgodnie z art. 410 § 2 k.c. świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Nienależne świadczenie uznaje się za szczególny przypadek bezpodstawnego wzbogacenia. Zgodnie z art. 405 k.c. podmiot, który otrzymał nienależne świadczenie jest zobowiązany do jego zwrotu.

Sąd I instancji wskazał, że w niniejszej sprawie bez wątpienia wystąpił przypadek nienależnego świadczenia. Bezsporny był fakt, że powód nie był w jakikolwiek sposób zobowiązany względem pozwanego. Podmiotów tych nie łączył żaden stosunek prawny uzasadniający zapłatę przez powoda na rzecz pozwanego kwoty 33.552,75 EUR. Powód nie był zatem w ogóle zobowiązany względem pozwanego. Jest to przypadek nienależnego świadczenia określanego terminem *condictio indebiti*. W takiej sytuacji dłużnik spełnia świadczenie nie do rąk wierzyciela, ale innej osoby, o której błędnie mniema, że jest wierzycielem. Świadczenie musi być dokonane w zamiarze wykonania zobowiązania,

choć w chwili spełnienia świadczenia zobowiązanie nie istnieje. Ponadto świadczący musi błędnie mniemać o istnieniu zobowiązania.

W ocenie Sądu Okręgowego zarzuty podniesione przez pozwanego nie zasługiwały na uwzględnienie. Twierdzenie pozwanego o braku legitymacji czynnej po stronie powoda było błędne. Zaksięgowanie kwoty dochodzonej przez powoda na rachunku innym niż wskazany w dyspozycji wynikało z wewnętrznych regulacji banku. Dodatkowo rachunek, na którym została zaksięgowana przedmiotowa kwota, także należał do pozwanego. Ponadto, po przewalutowaniu kwota ta została zaksięgowana na rachunku denominowanym w PLN (zgodnie z dyspozycją powoda). Bank rozliczył transakcję zleconą przez powoda zgodnie ze swoimi wewnętrznymi regulacjami, które są wiążące dla jego klientów (w tym dla podmiotów posiadających w nim rachunki bankowe). Niemniej wszystkie operacje odbyły się w ramach rachunków bankowych należących do pozwanego.

Według Sądu I instancji bez znaczenia z punktu widzenia niniejszego postępowania było twierdzenie pozwanego, że nie jest wzbogacony z uwagi egzekucję prowadzoną przeciwko niemu przez (...). Wprawdzie zgodnie z art. 409 k.c. obowiązek zwrotu nienależnego świadczenia wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, niemniej, należało wziąć pod uwagę, że w orzecznictwie sądowym i w nauce prawa przyjmuje się koncepcję szerokiego rozumienia pojęcia „wzbogacenie”. Wzbogacenie może polegać na: „zwiększeniu aktywów wzbogaconego, tj. na bezpośrednim przesunięciu wartości majątkowych z majątku zubożonego do majątku wzbogaconego lub na uzyskaniu przez wzbogaconego takich korzyści, które powinny być wejść do majątku zubożonego; lub ii) zmniejszeniu pasywów wzbogaconego, tj. na oszczędzeniu czyli na uniknięciu przez niego uszczuplenia własnego majątku”. W związku z powyższym fakt, że znaczna większość kwoty, która zasilila rachunek bankowy pozwanego, została następnie zajęta przez (...) w ramach prowadzonej przeciwko pozwanemu egzekucji, nie sprawiła, że pozwany przestał być wzbogacony. Kwota przelana przez powoda umożliwiła pozwanemu uregulowanie jego zobowiązań z tytułu należności publicznoprawnych względem (...). Doszło, zatem do zubożenia pozwanego, lecz jednocześnie zmniejszeniu uległy jego zobowiązania.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniosła strona pozwana, zaskarżając go w całości.
Orzeczeniu zarzuciła:

1/ obrazę prawa materialnego:

a/ art. 405 k.c. poprzez jego zastosowanie i w konsekwencji bezzasadne uznanie bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego,

b/ art. 409 k.c. poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji błędne przyjęcie, że pozwany zobowiązany jest do zwrotu korzyści majątkowej, podczas gdy ten korzyść tę utracił i nie jest oraz nie był wzbogacony,

2/ naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 244 k.p.c. poprzez zaniechanie wszechstronnego rozważenia przez Sąd I instancji zebranego w sprawie materiału dowodowego i orzeczenie niezgodnie z istniejącym stanem prawnym i faktycznym.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany wniósł o:

- zmianę zaskarżonego orzeczenia i oddalenie powództwa w całości;
- zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje;
- ewentualnie, uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W odpowiedzi na apelację z dnia 8 marca 2016 r. powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji i przyjmuje je za własne. Znajdowały one oparcie w należycie zgromadzonym i ocenionym materiale dowodowym, a apelacja pozwanego ustaleń tych nie podważała.

Przed wszystkim z dowodów zgromadzonych w sprawie wynikało w sposób jednoznaczny, że powód dokonał przelewu na rachunek bankowy pozwanego kwoty 33.522,75 EUR, przy czym przelew ten dokonany został omyłkowo, bowiem stron nie łączył żaden stosunek prawny, który uzasadniałby takie przesunięcie majątkowe pomiędzy powodem a pozwanym. W odpowiedzi na pozew strona pozwana przyznała te okoliczności i wskazała, że w odpowiedzi na zapytanie banku, który prowadził jej rachunek wyraziła zgodę na zwrot ww. kwoty, bowiem „przelew nie dotyczy naszej spółki” (k. 151-152 - korespondencja e-mailowa, przede wszystkim zaś e-mail Prezesa Zarządu spółki (...) M. B. do pracownika (...) Bank S.A. A. Ś. z dnia 4 lipca 2013 r.). Nie zmieniała powyższego okoliczność, że przedmiotowa kwota była przeksięgowywana i przewalutowana pomiędzy rachunkami pozwanego denominowanymi w PLN oraz EUR, co wynikało z uregulowań obowiązujących w (...) Banku S.A. (obecnie (...) S.A.). Oba rachunki należały bezspornie do spółki (...), zatem to na jej rzecz nastąpiło przysporzenie ze strony spółki (...) (obecnie (...)) bez podstawy prawnej.

Strona pozwana już w postępowaniu przed Sądem I instancji wnosząc o oddalenie powództwa podnosiła, że nie została wzbogacona. Pozwany wyjaśnił, że nigdy nie dysponował środkami przelanymi przez powoda, a nadto z sumy tej nie został też zaspokojony wierzyciel spółki (...), tj. (...). Pozwany przedłożył co prawda kopię historii rachunku, z którego wynikało, że z rachunku nr (...) przelano w dniu 12 czerwca 2013 r. na rzecz Dyrektora I Oddziału w W. (...) tytułem częściowej spłaty zajęcia kwotę 138.344,72 zł (k. 189), jednakże wskazywał równocześnie, że kwota ta w rzeczywistości nigdy nie wpłynęła na rachunek (...) i tym samym nie zmniejszyła zobowiązań spółki (...) względem (...). Pozwany dodał, że nie wie, gdzie przedmiotowe środki ostatecznie trafiły, w każdym bądź razie (...) nie odnotował takiej kwoty na koncie płatnika, mimo że zajęcia rachunku bankowego (...) dokonał jeszcze w 2012 roku. Na poparcie swoich twierdzeń strona pozwana przedstawiła postanowienie (...) z dnia 9 kwietnia 2015 r. Dyrektora I Oddziału (...) w W. (k. 185-186), z którego to dokumentu wynikało, że umorzono postępowaniu egzekucyjne wobec bezskuteczności egzekucji, co zdaniem pozwanego miało oznaczać, że na rachunku spółki (...) nie było żadnych środków.

Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska pozwanego i opierając się na przedłożonej przez niego historii rachunku ustalił, że kwota 138.344,72 zł została przekazana Dyrektorowi I Oddziału (...) w W.. Ustalenie to należało podzielić, jakkolwiek rzeczywiście treść postanowienia (...) z dnia 9 kwietnia 2015 r. Dyrektora I Oddziału (...) w W. w przedmiocie umorzenia postępowania egzekucyjnego skierowanego do rachunku bankowego (...) w (...) S.A. mogła nasuwać pewne wątpliwości co do tej okoliczności. Na etapie postępowania apelacyjnego powód przedstawił jednak dokument w postaci pisma Dyrektora I Oddziału (...) w W. z dnia 25 sierpnia 2016 r., (...), który został dopuszczony jako dowód w sprawie, z którego wynikało, że wpłata z 12 czerwca 2013 r. miała charakter wpłaty dobrowolnej, a nie przekazanej przez bank w związku z zajęciem rachunku bankowego (k. 331 - pismo z dnia 25 sierpnia 2016 r.). W świetle powyższego dowodu, którego wiarygodność i treść nie była kwestionowana przez żadną ze stron, należało uznać za wykazane, że kwota 138.344,72 zł została przekazana Dyrektorowi I Oddziału (...) w W. jako organowi egzekucyjnemu w celu pokrycia zobowiązań ciążących na spółce (...). Okoliczność, czy wpłata rzeczywiście winna zostać uznana za dobrowolną, czy też dokonaną w ramach postępowania egzekucyjnego, dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy nie miała znaczenia. Generalnie zauważyć należało, że w sytuacji, gdy w sprawie niesporne było, że środki wpłynęły na rachunek bankowy pozwanego, to na nim spoczywał ciężar udowodnienia, że nie jest wzbogacony. Taka okoliczność w niniejszej sprawie nie została wykazana. Przede wszystkim zauważyć należało, że niewiarygodne były twierdzenia pozwanego, że nie wie co się stało z kwotą, którą omyłkowo wpłaciła na jego rachunek bankowy spółka (...). Jeżeli były jakiegokolwiek wątpliwości co do prawidłowości i skuteczności przelania środków w kwocie 138.344,72 zł na rachunek Dyrektora I Oddziału (...) w W., to pozwany jako posiadacz rachunku mógł żądać wszelkich wyjaśnień od banku prowadzącego ten rachunek. Strona pozwana nie wykazała, aby takie działania podjęła. Należało zatem

uznać, że niezależnie od trybu samej wpłaty, tj. dobrowolna, czy też w ramach postępowania egzekucyjnego, wpłata miała miejsce i służyła pomniejszeniu zobowiązań pozwanego co do których Dyrektor I Oddziału (...) w W. prowadził egzekucję.

W świetle powyższego nie można było podzielić zarzutów apelacji dotyczących naruszenia przez Sąd I instancji art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 244 k.p.c.

Zgodnie z treścią art. 409 k.c., obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Przesłankę zużycia lub utraty korzyści należy rozumieć wąsko. Przesłanka ta nie jest spełniona w sytuacji, gdy wzbogacony zużył wprawdzie pierwotną korzyść, lecz nabył za nią inne mienie albo zaoszczędził konieczne wydatki, które musiałby pokryć ze swojego majątku, np. spłacił dług. W takich sytuacjach wzbogacenie istnieje nadal i odpowiada wartości uzyskanego mienia albo zaoszczędzonego wydatku. Tak też było w sprawie niniejszej, bowiem bezpodstawnie uzyskana przez pozwanego korzyść, tj. omyłkowo wpłacona przez spółkę (...) na rachunek bankowy strony pozwanej kwota 33.552,75 EUR, została przeznaczona na spłatę długów spółki (...) co do których prowadzone było postępowanie egzekucyjne przez Dyrektora I Oddziału (...) w W.. W konsekwencji zarzuty naruszenia art. 409 k.c. i art. 405 k.c. uznać należało za nieuzasadnione.

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego jako bezzasadną.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd II instancji orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3, art. 99, art. 108 § 1 k.p.c. oraz na podstawie § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t. jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.).

Maciej Dobrzyński Marzena Konsek - Bitkowska Adrianna Szewczyk - Kubat